
jagame informatsiooni soolise ülemineku korralduse kohta (SM uus määrus 1.09.2025)

Kai Haldre <Kai.Haldre@itk.ee>

Mon, Oct 20, 2025 at 11:03 AM

To: "info@transinimesed.ee" <info@transinimesed.ee>

Cc: Veronika Elmet <veronikelmet@gmail.com>, Heli Paluste - SOM <Heli.Paluste@sm.ee>, Vallo Volke <vallo.volke@keskhaigla.ee>

Tere!

Olen Sotsiaalministeeriumi soolise ebakõla (F64.0) tuvastamiseks moodustatud arstliku ekspertiisikomisjoni esimees ja jagan informatsiooni soolise ülemineku praktilisest poolest Sotsiaalministri uue määruse valguses (Sotsiaalministri 25.08.2025 määrus nr 42).

Oleme tänaseks aru saanud, et uue määruse tekst jätab palju tõlgendamisruumi, mistõttu on meieni jõudnud nii sihtrühma kui kolleegide poolt mitmeid pöördumisi selgituste saamiseks.

Ilmselt on Transinimeste Ühing samuti ühe osa abivajajatega kontaktis, sestap saadame informatsiooni ka teie ühingu.

Selgitasime uue määruse alusel tegutsemise põhimõtteid varasemalt ka LGBT+ ühingu esindajale. Loodame, et sealtkaudu teavet huvilistele juba jagatakse.

Uue määruse peamine muudatus on selles, et arstlike toimingute alustamiseks ning soo andmete muutmiseks ei ole enam vaja vastavalt sotsiaalministri käskkirja ega vastava avalduse tegemist Sotsiaalministeeriumisse (avaldus tuleb teha: avaldus@keskhaigla.ee). Samuti saame (nüüd juba legaalselt) jätkata senist praktikat, kus - kui kõik parima arstiteadusliku teadmise tingimused on täidetud - pole soo andmete muutmiseks vajadust uuesti komisjoniga kohtumiseks pöörduda ning pole ette nähtud kaheaastast ooteaega.

Arstliku komisjoni tegevuse alustalaks on printsiip, et iga pöörduja puhul on lähenemine individuaalne, vastavalt pöörduja vajadustele ja kujunenud olukorrale.

F64.0 diagnoosi saame kinnitada vastavalt terviseinfosüsteemis olemasolevale informatsioonile varasemast elust ja komisjoni konsiiliumiga vestlusel selgunud asjaoludele (vt määruse paragrahv 3). Pärast soolise ebakõla tuvastamist (s.t. püsiva F64.0 diagnoosi kinnitamist) saab soovi korral alustada meditsiiniliste sekkumistega ning muuta soo andmed rahvastikuregistris.

Täiskasvanute sooliseks üleminekuks meditsiiniliste sekkumiste alustamiseks vajalikud tingimused (mis kõik peavad olema samaaegselt täidetud) on kirjeldatud 2022. aasta rahvusvahelises tegevusjuhises SOC 8 leheküljel S32 (<chrome-extension://efaidnbmninnibpcajpcglcfindmkaj/https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/26895269.2022.2100644>). Võtame arstide konsiiliumis seisukohale jõudmisel aluseks ka muud uuemat tõenduspõhist informatsiooni ning Põhjamaade parimat praktikat.

Vastavalt eelpool toodud põhimõtetele on seega vajalik, et informatsioon soolise identiteedi osas oleks arstliku konsiiliumiga kohtumiseks varasemalt terviseinfosüsteemis kirjeldatud ja käsitletud (st püsiv F64.0 diagnoos on varasemalt püstitatud psühhiaatri poolt ning SOC 8 toodud ajalised soovitusel täidetud).

Nii rahvusvahelistest juhistest kui Eestis kokkulepitust (määruse paragrahv 3) tulenevalt: kui on soov/vajadus

alustada hormoonravi sooliseks üleminekuks, siis endokrinoloogid ei saa ravi enne alustada, kui varasemalt püstitatud F64.0 diagnoos on soolise ebakõla tuvastamiseks loodud arstliku komisjoni konsiiliumi poolt kinnitatud. Kirurgilise ravi osas kehtivad samad printsiibid.

Kuna uue määruse tekst võib mittespetsialistile jääda mitmetimõistetavaks, siis on meieni jõudnud informatsioon, et paljud inimesed on pöördunud pärast 1. septembrit 2025 mitmete endokrinoloogide tasulistele vastuvõttudele sooviga saada mõne suguhormooni retsept. Loomulikult võib iga inimene tasulisele vastuvõtule registreeruda ja arsti vastuvõtule minna ning nõu pidada, aga eelnevad selgitused siis abiks, et pöörduja ootused oleksid asjakohased.

Kokkuvõtteks - pöördumegi Transinimenste Ühingu, kui huvikaitse organisatsiooni poole palvega, et levitaksite ka oma kanaleid kaudu informatsiooni, et hormoonravi ilma arstliku ekspertiisikomisjoni konsiiliumi F64.0 diagnoosi (mis on varasemalt psühhiaatri poolt püstitatud) kinnitusega ei saa Eestis alustada. Jääb mulje, et just see asjaolu on pärast uue määruse teksti avaldamist kõige enam segadust tekitanud.

Loomulikult on vahel selliseid erandlikke olukordi, kus endokrinoloogile pöördub näiteks välisriigi kodanik, kes on aastaid tagasi alustanud soolise üleminekuga ja vajab Eestis retsepti ravimile või tervisekontrolli vm. Nagu mainisime, on lähenemine alati olnud ja jätkuvalt individuaalne, üldreeglina on aga arstide tegevuspõhimõtted jäänud samaks, mis olid enne 1. septembrit 2025 ja lähtuvad parimast rahvusvahelisest teadusinformatsioonist, inimõigustest, arstieetikast ning informeeritud nõusolekust, sarnaselt nagu igal pool mujal meditsiinis.

Loodame jätkuvalle koostööle, et samade eesmärkide nimel ühiselt ja tõhusalt tegutseda!

Heade soovidega,

Kai Haldre MD PhD

naistearst

Soolise ebakõla tuvastamiseks moodustatud arstliku ekspertiisikomisjoni esimees

Veronika Elmet MD

täiskasvanute ning laste- ja noorukite psühhiaater

Soolise ebakõla tuvastamiseks moodustatud arstliku ekspertiisikomisjoni aseesimees

PS

CC-sse on lisatud Dr Heli Paluste Sotsiaalministeeriumist ja endokrinoloogia professor, Lääne-Tallinna Keskhaigla juhatuse liige Dr Vallo Volke
